

मा.उच्च न्यायालयाने याचिका
क्र.२९१६/२००६ मध्ये दिलेल्या आदेशानुसार
राज्यातील अकृषी विद्यापीठे व संलग्नित
अभुवानीत महाविद्यालयातील शिक्षकांनी
स्वावर व जंगम मालमतेबाबतचे विवरणपत्र
सादर करण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग,
शासन निर्णय क्रमांक:- संकीर्ण-२००९/(३९८/०९)/वित्त-३,
मंत्रालय विस्तार भवन, मुंबई ४०० ०३२.
दिनांक :- २० फेब्रुवारी, २०१०

प्रस्तावना : देशाची प्रगती होण्यासाठी तसेच जागतिकीकरणाच्या स्पर्धेमध्ये टिकून राहण्यासाठी नागरिकांस दर्जेदार शिक्षण मिळणे आवश्यक आहे. सविष्यातील सुज्ञ नागरिक घडविण्यामध्ये उच्च शिक्षणाचा मोलाचा वाटा आहे. त्यामुळे उच्च व तंत्रशिक्षणाचा दर्जा उंचावणे व त्याची गुणवत्ता वाढविणे अत्यावश्यक आहे. महाराष्ट्र विद्यापीठ अधिनियम, १९९४ मधील तरतुदीनुसार राज्यातील शिक्षणाचा दर्जा उंचावण्यासाठी आवश्यक त्या सर्व उपाययोजना करण्याची सर्व जबाबदारी विद्यापीठाचे कुलगुरु व त्यांचे सर्व अधिकारी यांची असते. उच्च शिक्षणाचा दर्जा उंचावण्यासाठी विद्यापीठ अनुदान आयोग, अखिल भारतीय तंत्रशिक्षण परिषद, राष्ट्रीय अध्यापक शिक्षण परिषद, इत्यादी प्राधिकरणांकडून सुध्दा वेळोवेळी निवेश देण्यात येतात.

२. तथापि, गेल्या काही वर्षांपासून असे निदर्शनास आले आहे की, एका बाजूला जागतिक स्तरावर उच्च शिक्षणाचा दर्जा वाढत असून दुसऱ्या बाजूला राज्यातील उच्च शिक्षणाचा दर्जा मात्र घसरत आहे. याबाबत समाजातील विविध घटक व तज्ञांकडून व तसेच मा.कुलपती यांच्या अध्यक्षतेखालील कुलगुरुंच्या संयुक्त बैठकीत (जे.बी.व्ही.सी.) वेळोवेळी चिंता व्यक्त करण्यात आली आहे. त्याचप्रमाणे या संदर्भात मा.न्यायालयानेही वेगवेगळ्या याचिकांमध्ये निर्णय देताना चिंता व्यक्त केली आहे.

३. मा.कुलपती यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या कुलगुरुंच्या संयुक्त बैठकीत (J.B.V.C.) व मा. उच्च न्यायालयाने निरनिराळ्या याचिकांमध्ये निर्णय देताना उच्च शिक्षणाचा दर्जा वाढविण्यासाठी व

शिक्षणाच्या जागतिकीकरणाच्या स्पर्धेत राज्यातील विद्यार्थी टिकून रहावेत यासाठी योग्य ती पावले उचलण्यासाठी शासनाला व विद्यापीठांना आदेशित केलेले आहे.

४. शिक्षणाच्या गुणवत्तेमध्ये अपेक्षेप्रमाणे वाढ न होण्याची व शिक्षण क्षेत्रामध्ये घसरण होण्याच्या अनेक कारणांपैकी राज्यातील अध्यापक अपेक्षेप्रमाणे शिक्षविषयाचे काम करीत नसल्याचे, त्याचप्रमाणे आवश्यक ते संशोधन करीत नसल्याचे आणि वर्गात शिक्षविषयापेक्षा खाजगी शिक्षकणी घेणे, इत्यादी बाबींमध्ये त्यांचा जास्त कस असणे ही प्रमुख कारणे प्रकर्षाने दिसून आलेली आहेत. याबाबतीत मा.मुंबई उच्च न्यायालय, नागपूर खंडपीठ, नागपूर यांनी याचिका क्र.२२१६/२००६ मध्ये दि.३.१२.२००८ रोजी खालीलप्रमाणे आदेश दिलेले आहेत :-

"8(c) The State Government as well as the University should consider some disciplinary measures in respect of the teaching faculty in the Government run as well as Government aided Colleges / Institutes all over the State of Maharashtra so as to ensure that they devote their full time for education, research, training, art and literature and that they do not engage themselves in any other vocation or source of earning while in service. Some steps in this regard which may be considered could be on par with the Government employees like submission of the details of movable / immovable properties every year and to submit a written undertaking while joining the services that he / she will devote full time for teaching, training, research, literature and art and will not engage in any other business / source of income. These are only some of the examples and it is for the State Government as well as the University to formulate such measures to ensure that the highest academic standards are maintained by these institutes as public money is spent to run these institutes."

५. मा. उच्च न्यायालयाचे वरील आदेश कुलगुरुंच्या संयुक्त बैठकीत (जे.बी.व्ही.सी.) व त्याचप्रमाणे शासन स्तरावरून घेण्यात आलेल्या बैठकांमधून कुलगुरु, कुलसचिव, प्राचार्य इत्यादींना वेळोवेळी अवगत करून त्याप्रमाणे आवश्यक ती कार्यवाही करण्याचे निदेश वेळोवेळी देण्यात आलेले आहेत. त्याप्रमाणे सर्व विद्यापीठांकडून वाढावत आवश्यक ती कार्यवाही पूर्ण झाली असल्याचे अपेक्षित आहे.

६. मा.उच्च न्यायालयाचे खरील निर्णय विचारात घेऊन शासन स्तरावरून आवश्यक ते आदेश निर्गमित करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती. मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशाप्रमाणे शासकीय व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील अध्यापकांनी स्थावर व जंगम मालमत्तेबाबतचे विवरणपत्र आणि लिखित सहमती पत्र सादर करणेबाबत याद्वारे शासन पुढीलप्रमाणे आदेश पारीत करीत आहे. मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशातील इतर बाबींवर स्वतंत्ररित्या आदेश निर्गमित करण्यात येतील.

शासन निर्णय

७. अकृषि विद्यापीठे, शासकीय व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील अध्यापकांनी स्थावर व जंगम मालमत्तेबाबतचे विवरणपत्र आणि लिखित सहमती पत्र देणे-

मा.उच्च न्यायालयाच्या आदेशाप्रमाणे राज्यातील सर्व अकृषि विद्यापीठे व संलग्नित शासकीय व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील सर्व अध्यापकांनी शासकीय कर्मचाऱ्यांप्रमाणे खालील बाबी सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सादर करणे अनिवार्य करण्यात येत आहे :-

- i) स्थावर व जंगम मालमत्ता याबाबतचे विवरणपत्र दरवर्षी सादर करणे.
- ii) लिखित सहमतीपत्र (written undertaking) सादर करणे.

८. स्थावर व जंगम मालमत्तेचे विवरणपत्र सादर करणे.

- i) राज्य शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी विनिर्दिष्ट केलेली कार्यपध्दती अनुसरून शासकीय कर्मचाऱ्यांसाठी विहीत केलेल्या नमुन्यातच स्थावर व जंगम मालमत्ता याबाबतचे विवरणपत्र सादर करावे.
- ii) प्रत्येक वर्षाच्या दि.३१ डिसेंबर रोजी असणाऱ्या स्थावर व जंगम मालमत्तेचे विवरणपत्र (सिलबंद लखोट्यामध्ये) विहित नमुन्यात सर्व अध्यापकांनी संबंधित महाविद्यालयाच्या प्राचार्याकडे पुढील वर्षाच्या दि.१० जानेवारी पर्यंत सादर करावेत.
- iii) तथापी, डिसेंबर, २००९ अखेरपर्यंतचे विवरणपत्र दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०१० पर्यंत संबंधित सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सादर करावीत.

८.१ शासकीय महाविद्यालय / संस्थांसाठी पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती अवलंबविण्यात यावी-

- i) शासकीय महाविद्यालयाचे प्राचार्य / संस्थेचे संचालक यांनी त्यांचेकडे कार्यरत असलेल्या सर्व अध्यापकाचे विवरणपत्र (सिलबंद लखोट्यामध्ये) १० जानेवारीपर्यंत प्राप्त करून घ्यावेत व ते सर्व विवरणपत्र गोषवाऱ्यासह संबंधीत विभागीय सहसंचालकांमार्फत संचालक, उच्च शिक्षण यांचेकडे दि. १५ जानेवारी पर्यंत पाठवावेत.
- ii) तथापी, डिसेंबर, २००९ अखेरपर्यंतचे विवरणपत्र दिनांक २८ फेब्रुवारी, २०१० पर्यंत संबंधित सक्षम प्राधिका-यांकडे सादर करावीत.
- iii) शासकीय महाविद्यालये / संस्थामधील अध्यापकाकडून प्राप्त झालेले सर्व सिलबंद लखोटे व्यवस्थितपणे, सुस्थितीत उच्च शिक्षण संचालनालयाकडे जतन करून ठेवावेत.

८.२ विद्यापीठ व अशासकीय अनुदानीत महाविद्यालयासाठी पुढीलप्रमाणे कार्यपध्दती अवलंबविण्यात यावी-

- i) अशासकीय अनुदानीत महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांनी त्यांचेकडे कार्यरत असलेल्या सर्व अध्यापकाचे विवरणपत्र (सिलबंद लखोट्यामध्ये) १० जानेवारीपर्यंत प्राप्त करून घ्यावेत व ते सर्व विवरणपत्र गोषवाऱ्यासह संबंधीत विद्यापीठाचे कुलगुरु यांचेकडे दि. १५ जानेवारी पर्यंत पाठवावेत.
- ii) विद्यापीठातील सर्व अध्यापकांनी अशी विवरणपत्रे (सिलबंद लखोट्यामध्ये) कुलगुरु यांच्याकडे दि. १० जानेवारीपर्यंत सादर करावीत.
- iii) विद्यापीठाच्या कुलगुरुंनी खुद्द विद्यापीठातील व अशासकीय अनुदानीत महाविद्यालयामधील अध्यापकाकडून प्राप्त झालेले सर्व सिलबंद लखोटे व्यवस्थितपणे, सुस्थितीत विद्यापीठाकडेच जतन करून ठेवावेत.
- iv) विद्यापीठाच्या कुलगुरुंनी त्यांच्याकडे प्राप्त झालेल्या मालमत्ता विवरणपत्राचा महाविद्यालयनिहाय सांख्यिकी गोषवारा संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांचेकडे फेब्रुवारी महिन्याच्या पहिल्या आठवड्यात पाठवावा. त्यामध्ये केवळ किती अध्यापकांनी

विवरणपत्र सादर केले, किती अध्यापकांनी विवरणपत्र सादर केले नाही याबाबतच्या माहितीचा समावेश करावा. तसेच ज्या अध्यापकांनी अशा स्वरूपाचे विवरणपत्र विहीत मुदतीत सादर केले नसेल त्यांची नावे संचालकांना कळवावीत.

v) अध्यापकांकडून प्राप्त झालेली असे सिलबंद लखोट्यातील माहिती गुप्त ठेवण्यात यावी. तथापि, संबंधितांच्या विरुद्ध विभागीय चौकशी, इ. बाबत अशी विवरणपत्रे तपासणे आवश्यक असल्यास प्रकरणपरत्वे मागणीनुसार संबंधीत प्राधिकरणास सादर करावीत.

९. लेखी सहमती पत्र (written undertaking) सादर करणे -

i) राज्यातील सर्व अकृषी विद्यापीठे , शासकीय व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील सर्व अध्यापकांनी खालील आज्ञायाचे लेखी सहमतीपत्र सक्षम प्राधिकाऱ्याकडे सदर आदेश निर्गमित झाल्याच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आंत दोन प्रतीत सादर करावे.

“ He / She will devote his / her full time for education, research, training, art and literature and that will not engage him / herself in any other vocation or source of earning while in service. ”

९.१ शासकीय महाविद्यालय / संस्थांसाठी पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबविण्यात यावी-

i) शासकीय महाविद्यालय / संस्था मधील सर्व अध्यापकांनी सहमतीपत्र संबंधीत प्राचार्य / संचालक यांचेकडे द्यावे व प्राचार्य / संचालक यांनी त्यावर प्रतिस्वाक्षरी (Counter signature) करावी.

ii) प्राचार्य / संचालक यांनी सर्व अध्यापकांच्या अशा सहमतीपत्राची एक प्रत सांख्यिकी गोषवान्यासह संबंधीत विभागीय सहसंचालकांमार्फत संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांचेकडे तात्काळ सादर करावी व एक प्रत महाविद्यालयात जतन करून ठेवावी.

iii) शासकीय महाविद्यालय / संस्था मधील सर्व अध्यापकांची सहमतीपत्रे सदर शासन निर्णय निर्गमित केल्याच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आंत प्राप्त करून घेण्याची संपूर्ण

जबाबदारी संबंधीत विभोगीय सहसंचालक व संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांची राहिल.

iv) संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांचेकडे प्राप्त झालेली सर्व सहमतीपत्रे व्यवस्थितपणे, सुस्थितीत संचालनालयात जतन करून ठेवावीत.

१.२ विद्यापीठ व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयासाठी पुढीलप्रमाणे कार्यपद्धती अवलंबविण्यात यावी-

i) अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील सर्व अध्यापकांनी सहमतीपत्र संबंधीत प्राचार्याकडे द्यावे व प्राचार्याने त्यावर प्रतिस्वाक्षरी (Counter signature) करावी.

ii) प्राचार्यांनी सर्व अध्यापकांच्या अशा सहमतीपत्राची एक प्रत सांख्यिकी गोषवान्यासह संबंधीत विद्यापीठाच्या कुलगुरुंकडे तात्काळ सादर करावी व एक प्रत महाविद्यालयात जतन करून ठेवावी.

iii) विद्यापीठातील सर्व अध्यापकांनी वरीलप्रमाणे लिखित सहमतीपत्र (written undertaking) विद्यापीठाच्या कुलगुरुंकडे सादर करावे.

iv) सर्व महाविद्यालये व विद्यापीठामध्ये नव्याने नियुक्त होणाऱ्या अधिव्याख्यात्यांनीसुद्धा वरीलप्रमाणे लिखित सहमतीपत्र (written undertaking) नियुक्तीच्या वेळी सादर करावे.

v) विद्यापीठातील तसेच त्यांच्या नियंत्रणाखालील अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयातील सर्व अध्यापकांची सहमतीपत्रे सदर शासन निर्णय निर्गमित केल्याच्या दिनांकापासून एक महिन्याच्या आंत प्राप्त करून घेण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधीत विद्यापीठाच्या कुलगुरुंची राहिल.

vi) विद्यापीठाच्या कुलगुरुंनी प्राप्त झालेली सर्व सहमतीपत्रे व्यवस्थितपणे, सुस्थितीत विद्यापीठाकडेच जतन करून ठेवावीत.

vii) विद्यापीठाच्या कुलगुरुंनी त्यांच्याकडे प्राप्त झालेल्या सहमतीपत्राचा सांख्यिकी गोषवारा संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांचेकडे त्वरीत पाठवावा. त्यामध्ये किती

अध्यापकांनी सहमतीपत्र सादर केली, किती अध्यापकांनी सहमतीपत्र सादर केली नाहीत. याबाबतच्या माहितीचा समावेश करावा. तसेच ज्या अध्यापकांनी अशा स्वरूपाचे सहमतीपत्रे विहीत मुदतीत सादर केली नसतील त्यांची नावे संचालकांना विनाविलंब कळवावीत.

१०.१ शासकीय महाविद्यालय / संस्थांनी वरीलप्रमाणे विवरणपत्रे व सहमती पत्र सादर न केल्यास करावयाची कार्यवाही -

- i) सदर कार्यवाहीमध्ये जी महाविद्यालये / संस्था त्याचप्रमाणे अधिव्याख्याते टाळाटाळ करतील किंवा हेतुपुरस्सर दुर्लक्ष करतील त्यांचेविरुद्ध संबंधित महाविद्यालयाच्या प्राचार्यांनी व संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांनी शिस्तभंगाची कारवाई करावी.
- ii) सर्व अध्यापकांची लिखित सहमतीपत्राप्रमाणे (written undertaking) वर्तणूक आहे किंवा कसे यांची वेळोवेळी तपासणी करण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित प्राचार्य / संस्थांचे संचालक, विभागीय सहसंचालक व संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांची राहिल.
- iii) अध्यापक लिखित सहमतीपत्राच्या (written undertaking) विरुद्ध वर्तणूक करीत असल्याचे दिसून आल्यास त्यांच्या विरुद्ध संबंधित महाविद्यालयाचे प्राचार्य / संस्थांचे संचालक व संचालक, उच्च शिक्षण / तंत्रशिक्षण यांनी कारवाई करावी.

१०.२ विद्यापीठ व अशासकीय अनुदानित महाविद्यालयांनी वरीलप्रमाणे विवरणपत्रे व सहमती पत्र सादर न केल्यास करावयाची कार्यवाही -

- i) सदर कार्यवाहीमध्ये जी अशासकीय अनुदानित महाविद्यालये व अधिव्याख्याते टाळाटाळ करतील किंवा हेतुपुरस्सर दुर्लक्ष करतील त्यांचेविरुद्ध संबंधित महाविद्यालयाने व विद्यापीठाने शिस्तभंगाची कारवाई करावी.
- ii) सर्व अध्यापकांची लिखित सहमतीपत्राप्रमाणे (written undertaking) वर्तणूक आहे किंवा कसे यांची वेळोवेळी तपासणी करण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधित प्राचार्य व कुलगुरु यांची राहिल.

iii) विद्यापीठातील तसेच त्यांच्या नियंत्रणाखालील अशासकीय अनुदानीत महाविद्यालयातील सर्व अध्यापकांची मालमत्ता विवरणपत्रे तसेच लेखी सहमतीपत्रे विहीत मुदतीत प्राप्त करून घेण्याची संपूर्ण जबाबदारी संबंधीत महाविद्यालयाचे प्राचार्य व संबंधीत विद्यापीठाच्या कुलगुरूंची राहिल.

iv) अध्यापक लिखित सहमतीपत्राच्या (written undertaking) विरुद्ध वर्तणूक करीत असल्याचे दिसून आल्यास त्यांच्या विरुद्ध संबंधीत महाविद्यालयाचे प्राचार्य व संबंधीत विद्यापीठाचे कुलगुरू यांनी कारवाई करावी.

११. व्याप्ती :- या शासन निर्णयातील तरतुदी राज्यातील सर्व उच्च शिक्षणाचे पारंपारीक आणि अभियांत्रिकी / वास्तुशास्त्र / अध्यापकीय / औषधनिर्माणशास्त्र / व्यवस्थापनशास्त्र इ. व्यावसायिक पदवी / पदव्युत्तर अभ्यासक्रमाच्या संस्था / महाविद्यालयांना व सर्व विद्यापीठांना लागू राहतील.

१२. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.govt.in या संकेत स्थळावर उपलब्ध करून देण्यात आला असून त्यांचा संकेतांक क्रमांक २०१००२२४१५१५४८००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावांने

(विकास तु.कदम)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

- १) मा. राज्यपाल तथा कुलपती यांचे सचिव, राजभवन, मलबार हिल, मुंबई.
- २) मा.कुलगुरु, सर्व अकृषी विद्यापीठे
- ३) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव
- ४) सर्व सहसचिव / उपसचिव / अवर सचिव, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग
- ५) मा. मंत्री, (उर्वरती), यांचे खाजगी सचिव
- ६) मा. राज्यमंत्री, (उ.व तं. शि.), यांचे खाजगी सचिव.
- ७) संचालक, उच्च शिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ८) संचालक, तंत्रशिक्षण, महाराष्ट्र राज्य, मुंबई
- ९) कुलसचिव, सर्व अकृषी विद्यापीठे
- १०) सर्व कार्यासन अधिकारी, उच्च व तंत्रशिक्षण विभाग
- ११) निवड धारिका विशि-३